

Jeremy Bentham (1748-1832)

L'utilitarisme apareix al segle XIX britànic amb **Jeremy Bentham (1748-1832)** i amb John Stuart Mill (1806-1873).

Els utilitaristes assumeixen com a guia de l'acció dos criteris bàsics: la utilitat i la recerca de la felicitat. Sembla difícil fer una bona teoria a partir de tan pocs elements, i tanmateix, l'utilitarisme ho aconsegueix.

Jeremy Bentham va estudiar dret i va viure d'unes petites rendes. Es va dedicar incansablement a projectes reformistes en molts àmbits tant de la vida quotidiana com de la política, especialment va projectar una presó, el Panòptic, per intentar que els presoners fossin vigilats i reeducats alhora. La seva obra va romandre quasi inèdita fins que els seus amics la van publicar. John Stuart Mill, va fundar la societat utilitària i des de la Westminster Review la petja de Bentham es va expandir arreu d'Europa.

Al morir es va fer dissecar, va deixar instruccions estrictes per al a seva conservació i va suggerir als seus amics que un cop a l'any es reunissin amb "el propòsit de commemorar al fundador del més gran sistema moral i legislatiu basat en la felicitat". A continuació podreu trobar les idees bàsiques d'aquest pensador.

L'utilitarisme és, estructuralment, una filosofia burgesa sorgida de la idea de progrés pròpia de *Les Llums*. L'utilitarisme defensa que es pot arribar a bastir un ordre moral racional conciliant els desigs, diversos i contradictoris, dels individus, si s'assumeix la pràctica com a criteri d'avaluació de la realitat. **Els individus doncs, valen pel que fan i no pel que representen.**

La felicitat i la utilitat

Per Bentham «*la utilitat d'una tendència, d'una acció o d'un objecte és definida com la propietat de produir felicitat, sota una o altra forma, o d'evitar una dissort, sigui el que sigui, per la part interessada, és a dir, per l'individu sol o per una comunitat d'individus segons el punt de vista que hom prengui. L'apreciació de la utilitat és un mitjà plenament relatiu a l'únic fi assignat a l'ésser humà que és la felicitat o el benestar*».

I la felicitat és «un mot emprat per a designar la suma de plaers experimentats durant una quantitat de temps que es consideri, un cop deduïda la quantitat de pena experimentada durant la mateixa quantitat de temps.»

En conseqüència per principi d'utilitat se significa aquest principi que aprova o desaprova una acció, sigui la que sigui, segons la tendència que aquesta tingui d'augmentar o de disminuir la felicitat de la part que té l'interès en qüestió; o el que ve ser el mateix, de promoure la felicitat o de convertir-se'n en obstacle. Dic de tota acció i, en conseqüència, no tan sols de tota acció en particular, sinó de tota mesura del govern. «[...] *Quan se'ls interpreta així, mots com deure, just i injust i altres de la mateixa jeia tenen un sentit; quan se'ls interpreta altrament no en tenen cap.*»

«L'útil és instrumental i mesurable, però la felicitat té sentit en si mateixa: quelcom és bo perquè ens ofereix felicitat (plaer o benestar)»

fins i tot al marge del que n'opini la societat.

Si com es posa de manifest “*cadascú val per un i tan sols per un*”, no es poden tenir consideracions especials a ningú que vagi en contra dels drets reconeguts a tothom. La impersonalitat és una exigència de la imparcialitat, però sovint ha estat retreta com un símptoma d'insensibilitat respecte als més desfavorits, que segons teories de la justícia com la de Rawls haurien de ser afavorits en les decisions per fer possible un marc futur d'igualtat.

L'utilitarisme defensa que la felicitat constitueix una forma de benevolència universal, tothom ha de tenir-hi el mateix dret i ha de ser tractat igual. Transferir diners, o qualsevol altra cosa bona, des dels més afavorits als que no ho són menys no és incompatible amb la consideració impersonal del dret.

L'hedonisme

A tots ens agrada el plaer i ens desagrada el dolor. Són “els nostres amos sobirans”. La filosofia utilitària reconeix aquest fet i el converteix en la base de la vida moral i política. Maximitzar la utilitat és un principi vàlid no només per als individus sinó també per als legisladors. Quan s'ha de decidir quines lleis o quines polítiques s'han d'instaurar, un estat hauria de promoure allò que maximitzés la utilitat de la comunitat en el seu conjunt.

Segons Bentham una «comunitat és un cos fictici” compost per la suma d’individus que conté.» Els ciutadans i els legislador, doncs, haurien de preguntar-se: si sumem tots els beneficis d’aquesta política i restaurem els costos, produiria més felicitat que l’alternativa?

El càlcul dels plaers

Per a Bentham el principi d’utilitat ofereix una ciència de la moral basada a mesurar, agregar i calcular la felicitat. Les preferències de tots compten per igual. Per a poder agregar les preferències cal mesurar-les amb una mateixa escala. Bentham ofereix una unitat comú de valor.

Per a Bentham les condicions que cal valorar en el càlcul de plaers són les següents:

1. Intensitat: un plaer intens és més útil que un plaer feble.
2. Extensió: un plaer que arriba a molts és més útil que un plaer per a algú tot sol.
3. Durada: un plaer que duri és més útil que un plaer fugisser.
4. Certesa: un plaer segur és més útil que un plaer incert.
5. Rapidesa: un plaer que s’assoleix aviat és més útil que un plaer a llarg termini.
6. Fructífer: un plaer que en porta un altre és més útil que un plaer simple.
7. Pur: un plaer sense dolor és més útil que un que vagi acompanyat de dolor.

Seria suficient, doncs, atorgar una nota a cadascuna d’aquestes unitats per tal de valorar el plaer d’una acció des d’un punt de vista quantitatiu i objectivable. Podríem substituir la paraula “plaer” per la de “benestar” i tindríem una ètica seguida per la majoria de contemporanis. L’utilitarisme considera que la felicitat humana es pot aconseguir tornant a fonamentar l’ètica no sobre sentiments, o sobre hipòtesis teològiques, sinó sobre principis racionals, imparcials, empíricament avaluats i contrastats, i en definitiva, útils.

Bibliografia

Alcoberro, R. *L’utilitarisme*. UOC, 2007

Bentham, J (1780). *Els principis de la moral i legislació*. Buenos Aires 2008.